

Micallef gegn Möltu

Dómur frá 15. október 2009 - Yfirdeild

Mál nr. 17056/06

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

34. gr. Kærur einstaklinga

35. gr. Skilyrði þess að mál sé tækt

Polandi brots. Gildissvið 6. gr. Övilhallur dómstóll.

1. Málsatvik

Kærandi, Joseph Micallef, er maltneskur ríkisborgari, fæddur árið 1929 og búsettur í Vittoriosa á Möltu. Hann rekur málið vegna hagsmuna systur sinnar M, sem er látin. Árið 1985 var M stefnt af nágranna sínum F. Gerð var krafa um lögbann og að M yrði bannað að hengja þvott sinn á snúrur sem voru yfir verönd gerðarbeiðanda F. Þrátt fyrir að M hefði ekki verið upplýst um kröfur F var fallist á lögbannskröfuna. Lögbannið var tímabundin ráðstöfun og þurfti F að hefja staðfestingarmál innan tilskilins tímafrests. Það gerði hann og þegar dómur úrskurðaði um efni málsins árið 1992 var það honum í vil.

Á sama tíma hafði M hafið ógildingarmál fyrir dómi. Hún vísaði til þess að málið hefði verið tekið fyrir að henni fjarstaddri og henni ekki gefinn kostur á að gæta hagsmuna sinna og koma á framfæri sjónarmiðum sínum. Í október árið 1990 var fallist á kröfur hennar. Undirréttur komst að þeirri niðurstöðu að lögbannsráðstöfunin hefði verið ólögmæt og ógilti hann með vísan til þess að meginreglan um andmælarétt hefði verið virt að vettugi. F áfrýjaði málinu og í febrúar árið 1993 féllst áfrýjunardómstóll á kröfur hans og vék dómi undirréttar til hliðar. Áfrýjunardómstóllinn var skipaður þremur dómurum, dómsformanni og tveimur meðdómendum. M áfrýjaði málinu og höfðaði mál fyrir stjórnskipunardómstól. Hún vísaði m.a. til þess að dómsformaður hefði verið hlutdrægur þar sem hann væri tengdur lögmönnum gagnaðila fjölskylduböndum, þ.e. hann væri bróðir annars þeirra og frændi hins. Með úrskurði í janúar árið 2004 var máli hennar vísað frá. Hið sama átti sér stað í október árið 2005.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi byggði á því að brotið hefði verið í bága við 1. mgr. 6. gr. sáttmálans vegna fjölskyldutengsla dómsformanns áfrýjunardómstólsins og lögmanna F. Þannig hefði meginreglan um jafnræði málsaðila verið brotin.

Niðurstaða deildar

Með dómi sínum 15. janúar árið 2008 komst dómstóllinn að þeirri niðurstöðu að brotið hefði verið í bága við 1. mgr. 6. gr. sáttmálans þar sem dómari áfrýjunardómstólsins hefði verið vanhæfur. Það var mat dómstólsins að óþarfi væri að taka til skoðunar meint brot á meginreglunni um jafnræði málsaðila. Það var einnig niðurstaða dómstólsins að niðurstaðan ein og sér væri fullnægjandi fyrir málsaðila og því væri ekki ástæða til að dæma kæranda miskabætur. Með vísan í 41. gr. sáttmálans voru kæranda dæmdar 2.000 evrur í málskostnað. Einn dómari skilaði sératkvæði.

Niðurstaða yfirdeildar

Meðferðarhæfi: Ríkið hélt því fram að kærandi gæti ekki talist polandi brots í skilningi 34. gr. sáttmálans. Hvað varðaði stöðu kæranda sem polanda var vísað til þess að hann gæti rekið mál hennar áfram hefði hún látist eftir að hafa lagt fram kæru til dómstólsins. Það gæti hann hins vegar ekki gert í máli sem þessu, þar sem hún hafi látist meðan mál var enn til meðferðar fyrir dómstólum heima fyrir. Dómstóllinn féllst ekki á þessi rök. Það var mat hans að kærandi nyti stöðu polanda í skilningi 35. gr. Í því efni var vísað til þess að kærandi hefði sérstakra hagsmuna að gæta enda hefði honum verið gert að greiða kostnað vegna máls systur sinnar að henni látinni. Dómstóllinn vísaði einnig til þess að málið varðaði almannahagsmuni þar sem það lyti að sanngjarnri framkvæmd réttvísinnar.

Í öðru lagi hélt ríkið því fram að kærandi hefði ekki leitað til hlítar leiðréttingar á Möltu eins og áskilið væri í 1. mgr. 35. gr. sáttmálans. Dómstóllinn féllst ekki á þau rök þar sem engin lagaákvæði hefðu verið í gildi sem gáfu aðilum kost á að vefengja óhlutdrægni dómara á grundvelli fjölskyldutengsla þeirra við lögmenn gagnaðila fyrir dómstólum. Dómstóllinn benti einnig á að kærandi hefði, með því að halda fram fyrir innlendum dómstólum að hann nyti ekki sanngjarnrar málsmeðferðar, beitt öllum þeim úrræðum sem honum stóðu til boða á þeim tíma og voru tengd efnisatriðum málsins.

Í þriðja lagi hélt ríkið því fram að 1. mgr. 6. gr. sáttmálans ætti ekki við í málum sem þessum, þ.e. þeim sem vörðuðu ráðstafanir sem væru tímabundnar eða til bráðabirgða. Af þeim sökum bæri að vísa málinu frá. Dómstóllinn vísaði til þess að bráðabirgðaráðstafanir á borð við lögbann féllu að meginstefnu til ekki undir 1. mgr. 6. gr., en innan aðildarríkja Evrópuráðsins virtist hins vegar vera eining um að ákvæðið ætti engu að síður við í slíkum málum. Þessi afstaða væri m.a. mótuð í dómaframkvæmd Evrópuþings. Dómstóllinn benti á að úrskurður um lögbannskröfu gæti oftast en ekki jafngilt ákvörðun um varanlega niðurstöðu, þ.e. um endanlegt bann við tiltekinni athöfn. Auk þess væri í málum um lögbannskerðir og staðfestingarmálum vegna lögbannsráðgjafar íðulega verið að kveða á um skyldur manna að einkamálarétti eða sakir um refsivert brot í skilningi 6. gr. sáttmálans. Að svo stöddu væri það því mat dómstólsins að ekki væri lengur réttlæt看legt að flokka lögbannsmál sjálfkrafa þannig að þau lytu ekki að réttindum og skyldum manna að einkamálarétti eða um sök um refsivert brot. Dómstóllinn vísaði loks til þess að hann væri ekki sannfærður um að annmarkar á máli sem þessu yrðu alltaf leiðréttir þegar staðfestingarmál um lögbann væru tekin fyrir þar sem óafturkræft tjón gæti hlotist af ákvörðun um lögbann.

Með vísan til framangreinds var það niðurstaða yfirdeildar dómstólsins að nauðsynlegt væri að hverfa frá fyrri dómafordæmum sínum. Þannig ætti 6. gr. sáttmálans við um mál um bráðabirgðaráðstafanir þegar rétturinn sem væri til skoðunar væri einkaréttarlegs eðlis í skilningi 6. gr., bæði þegar úrskurðað væri um tímabundið lögbann og í staðfestingarmálum vegna þeirra fyrir dómi og þegar tímabundna ráðstöfunin sem málið lyti að ákvarðaði einkaréttarlegu réttindin og skyldurnar sem til skoðunar væru. Dómstóllinn benti hins vegar á að í undantekningartilvikum væri hugsanlegt að vikið yrði frá einhverjum skilyrðanna, sem fram kæmu í 6. gr., þótt aldrei væri heimilt að víkja frá kröfunni um sjálfstæða og óvilhalla dómstóla.

Dómstóllinn vísaði til þess að í málinu væri til skoðunar réttur nágranna til nýtingar eigna sinna á grundvelli maltneskra laga og þannig lyti það að réttindum og skyldum manna að einkamálarétti. Sá skilningur væri staðfestur með ákvæðum maltneskra laga sem og dómaframkvæmdar dómstólsins. Markmið lögbanns væri að ákvarða inntak réttinda nágranna og sem slíkur kæmi úrskurður þar að lútandi þegar til framkvæmda. Af þeim sökum félli ágreiningsefnið undir gildissvið 6. gr. sáttmálans.

Efnisatriði: Dómstóllinn lagði áherslu á hvernig mat á óhlutdrægni dómstóla færi fram. Annars vegar væri það huglægt, þar sem lítið væri til hegðunar dómara og hins vegar hlutlægt, þar sem tekið væri til skoðunar hvort til staðar væru atvik, t.a.m. stjórnumartengsl eða önnur tengsl dómara og annarra aðila, sem leitt gætu til þess að efast mætti um óhlutdrægni umrædds dómara. Dómstóllinn benti á að jafnvel minnsti vottur um slíkt gæti skipt sköpum við mat að þessu leyti.

Dómstóllinn vísaði til þess að í maltneskum lögum, sem í gildi voru þegar atvik málsins urðu, hefði ekki verið að finna ákvæði um skyldu dómara til að víkja sæti í málum þar sem óhlutdrægni hans gæti orkað tvímælis. Að sama skapi hefðu ekki verið til staðar ákvæði sem heimiluðu málsaðilum að vefengja óhlutdrægni dómara með vísan til fjölskyldutengsla, annaðhvort við málsaðila eða verjanda þeirra. Maltneskum lögum hefði hins vegar verið breytt frá því sem þá var og nú væri að finna í þeim ákvæði sem tryggði málsaðilum slík úrræði. Það var mat yfirdeildar dómstólsins að í málinu hefði með réttu mátt efast um óhlutdrægni dómsformanns áfrýjunardómstólsins. Það var því niðurstaða yfirdeildar dómstólsins að brotið hefði verið í bága við 1. mgr. 6. gr. sáttmálans.

Með vísan til 41. gr. sáttmálans voru kæranda dæmdar 2.000 evrur í málskostnað.

Sex dómarar skiluðu séráliti.